

Qobulov Mohirbek Ilg'orjon o'g'li

Andilon davlat chet tillari instituti

“tarjimashunoslik fakulteti” it 201-guruh talabasi

Abstrakt: *Temuriylar davrida boshlangan “Ikkinchi Renessansning” yorqin namoyondasi, mutafakkirlarning mutafakkiri, o‘z davrining eng bilimli kishilaridan biri hisoblangan Alisher Navoiy hazratlari o‘zi yashagan davrdagi yoshlarga bilim berish jarayoni to‘g‘risida qimmatli fikrlarni bildirgan. Bu esa Navoiyning faqat shoirgina emas balki yurtimiz tarixidagi muhim pedagog ekanligini ham ko‘rsatadi.*

Kalit so‘zlar: *pedagogik qarashlar, adabiy meros, san‘at, adabiyot, jamiyat, mij, estetika.*

Navoiyning pedagogik qarashlari quyidagilardan iborat bo‘lib, ular: Adabiy merosni o‘rganish: Navoiyning asosiy maqsadi shoir va mutafakkir bo‘lgan odamlarni tarbiyalash va ma‘naviy o‘zlashtirish edi. U "Munojot" asari orqali adabiy merosni o‘rganish va uning o‘ziga xos qadriyatini anglashni ta‘kidlashgan. Tabiiy so‘z ustuvorligi: Navoiyning pedagogik fikriyati o‘z tabiiyiyatiga asoslangan. U "Sohibqiron" yozuviga asoslangan "qiroat va nazar" uslubini muntazam ravishda ishlatgan. Shoiriy-estetik g‘oyalar: Navoiyning g‘oyalarida adabiyot, san‘at va fikrlar asoslangan. Uning qissa va masnaviyatlari ma‘naviy-ma‘rifatli, estetik tarzda yaratilgan. Ijodiy mantiq: Navoiy ijodiy mantiqni o‘zlashtirgan va tafakkur mohiyatini rivojlantirgan. U o‘z adabiy merosini ijodiy-tafakkuriy mantiqda izohlagan. Ijodiy yondoshuv: Navoiyning ijodiy qarashlari, hamma narsani ijodiy yondashuv orqali, yangi bilim va ma‘rifatga ega bo‘lish va insoniy qadriyatni rivojlantirishga qaratilgan.

Alisher Navoiy adabiy merosni o‘rganish mavzusida juda ko‘p yozgan va o‘z fikrlarini ifodalagan. Uning adabiy merosni o‘rganishga bag‘ishlangan ma‘ruzalari

va asarlari, adabiyoti tarixida muhim o'rin egallagan. "Munojot" Risolasi: Navoiy "Munojot" risolasida adabiy merosni o'rganishga va uning o'ziga xos qadriyatini anglashga katta e'tibor beradi. Bu risola, adabiy yodgorliklarni o'z ichiga jamlab, insonning ma'naviy dunyosini rivojlantirish va uning o'z qadriyatini anglashga xizmat qiladi. "Mahbub ul-qulub" ("Yuraklar sevimli") asari: Bu Navoiyning matlaodan biri hisoblanadi. Ushbu asar, uning pedagogik fikrlarini yoritadi va adabiy merosni o'rganishning ahamiyatini ko'rsatadi. Bu asar Navoiyning insoniy qadriyat, adabiy meros va ma'naviyatga oid fikrlarini ifodalaydi. "Navodir ul-ahror" ("Badiiy yulduzlar") dastlabki qismi: Bu qissalar Navoiyning ijodiy mantiq, adabiy meros va estetika qarashlarini ifodalaydi. Uning "Iskandarnome" va "Layli va Majnun" qissalari adabiy merosni o'rganishga asoslanib, insonning ruhoniyligini, sevgisini va idealizmini aks ettiradi. Adabiy matnlar va maqolalar: Navoiyning adabiy merosni o'rganish mavzusida yozgan maqolalar va matnlar o'zida ushbu fikrlarni ifodalaydi. Uning "Kulliyoti xamsa" asarlari, yomonshunoslik va uning o'z qadriyatini anglashga xizmat qiladi.

Alisher Navoiy "tabiiy so'z ustuvorligi"ni jiddiy ravishda qo'llagan va o'z asarlarida o'zlashtirgan konseptdir. U uning adabiy merosni o'rganish va tarbiyalash bo'yicha pedagogik qarashlari va ma'naviy-ma'rifatliygiga to'g'ri keladi. "Tabiiy so'z ustuvorligi" - bu uning so'z ustuvorligining esa tabiiyiyat asosida rivojlantirilgan, shoiriy va o'ziga xos usuli. Navoiyning "Sohibqiron" yozuviga asoslangan "qiroat va nazar" uslubi shuningdek, uning ijodiy yondashuvi "tabiiy so'z ustuvorligi" konseptini yaratishga olib kelgan. Bu konsept adabiyotda ko'p yillardan beri o'z o'rnini egallagan. Tabiiy so'z ustuvorligi adabiyot matnda bajariladigan bir qator uslubiy xususiyatlar to'plamidir. Ushbu xususiyatlar esa shoir yoki yozuvchining o'ziga xos, original, shoiriy va mantiqiy ravishda ifodalanishi, uning so'z ustuvorligini anglashning odatiy usulini o'z ichiga oladi. Bu ma'qul bo'lib, Navoiyning "tabiiy so'z ustuvorligi" kavrami, uning adabiyotda o'zgacha usuli va so'z ustuvorligini o'z ichiga olgan adabiy turar joyi uchun muhimdir. Bu xususiyatlar asosida, Navoiyning asarlari, masnaviyatlari va qissalari o'ziga xos va original usulda yaratilgan. Bu esa uning adabiy meros va

ijodiy yondashuvini namoyish etadi.

Alisher Navoiyning shoiriy estetik g'oyalari, uning adabiy ijodiy faoliyatida eng ahamiyatli xususiyatlaridan biridir. Uning asarlarida ko'rinadigan shoiriy estetik g'oyalari, uning adabiy merosini o'rganish, insoniy qadriyatni ta'lim etish va tarbiyalash maqsadida aks ettirilgan. Navoiyning shoiriy estetik g'oyalari quyidagi asosiy yo'nalishlarda ifodalangan: Ma'naviy-ma'rifatliylk: Navoiyning asarlari va shoiriy qissalari o'zida ma'naviy-ma'rifatliylk yuksaltilgan. Uning adabiy ijodida qandaydir so'z yoki muhit orqali ma'naviy mohiyatlar ifodalangan. Estetik qarashlar: Navoiyning asarlari, qissalari va masnaviyatlari estetik qarashlarni o'z ichiga oladi. U uning uslubi, she'riy rangi va so'zi, estetik tinchlik va ko'ngil ko'zlar uchun xursandlik hissini yaratadi. Sevgi va idealizm: Navoiyning qissalari va masnaviyatlari odatda sevgi, muhabbat va idealizm mavzulari bilan ajralib turadi. U insoniy muhabbatning yuksak darajasini aks ettiradi va o'z adabiy ijodida uning o'ziga xos tahliliy ko'rsatmalarini ko'rsatadi. Insoniy tun va ma'naviyat: Navoiyning shoiriy estetik g'oyalari insoniy tun va ma'naviyatga bo'lgan e'tiborini aks ettiradi. Uning adabiy ijodida insoniy xayol, yondoshma va azaliy qadriyatlar o'z ifodalarini topadi. Jamiyat tahlili: Navoiyning asarlari va qissalari jamiyat tahlili bilan ajralib turadi. U o'zining yozuvlarida jamiyatning iborat bo'lgan muammolarni o'z xususiy usuli bilan qiziqarli va fikrlantiruvchi ko'rinishda ifodalaydi. Tarixiy miqlar va qadriyatlar: Navoiyning shoiriy estetik g'oyalari tarixiy miqlar, qadriyatlar va hodisalar ustida yasaladi. Uning asarlari va qissalari tarixiy qadriyatlar bilan bog'liq yaratilgan va insonlarning tarixiy-ma'naviy bilimlarni o'rganishiga yordam beradi.

"Ijodiy mantiq" ifodasi Alisher Navoiyning adabiy ijodida muhim o'rin egallab, uning adabiy merosni o'rganish va tarbiyalash pedagogik qarashlarini ifodalovchi bir qator fikrlardan biridir. Bu mantiqiy tarz, uning asarlarida va qissalarida o'z aksini topgan, insoniy qadriyatni, ma'naviy-ma'rifatli maqsadlarni va adabiy ijodni o'zlashtirishni maqsad qilgan. Alisher Navoiyning "ijodiy mantiqi" asosiy xususiyatlari quyidagilar: Tafakkur va tahlil: Navoiyning asarlari va qissalari tafakkur va tahlilning mohiyatiga ega. U o'z ijodiy yondashuvi bilan o'ziga

xos, tahliliy va tafakkurli qirralar yaratadi. Bu esa insonning fikriy va ma'naviy tarbiyasiga xizmat qiladi. Mantiqiy o'qish: Navoiyning ijodiy mantiqi, mantiqiy o'qish va uning asarlarini tahlil qilishga asoslanadi. U o'z qissalari, masnaviyatlari va divanlarida mantiqiy ko'rsatmalar va ifodalar ishlatadi. Bu esa o'qilgan adabiy asarlar ustida tahlil va fikr olishni talab etadi. Hikmat va fikr-muhokama: Navoiyning asarlari va qissalari hikmat va fikr-muhokama mavzularini o'z ichiga oladi. U insoniy qadriyat, ma'rifat, ijodiy fikrlar va tarixiy miqlar ustida o'zining fikr-muhokama yondashuvi bilan ajralib turadi. Adabiy omonatlar: Navoiyning ijodiy mantiqiy tarzi asarlarida adabiy omonatlar bilan birga ishlatiladi. Uning qissalari, masnaviyatlari va divanlarida adabiy omonatlar va yodgorliklar o'z aksini topgan. Bu esa uning ijodiy mantiqiy tarzinin adabiy merosni o'rganish va tarbiyalashga qaratilgan maqsadini namoyish etadi. Suhbat va munozara: Navoiyning asarlari va qissalari shoir va mutafakkir odamlarning munozarali suhbatlari orqali ifodalangan. Uning ijodiy mantiqi bu munozaralar yordamida insonlarning fikr-muhokama qobiliyatini rivojlantirish va ularning tarbiyalashiga xizmat qiladi.

“Ijodiy yondashuv” Alisher Navoiyning adabiy ijodida katta ahamiyatga ega bo'lgan konseptdir. Bu mantiqiy qarash, uning asarlari va qissalari ustida o'z aksini topgan va uning adabiy merosni o'rganish, insoniy qadriyatni rivojlantirish va tarbiyalash maqsadida ifodalangan. Navoiyning ijodiy yondashuvi quyidagi asosiy xususiyatlarga ega: Yangiliklar va ijodiy yondashuv: Navoiyning asarlari va qissalari adabiy ijodiy yondashuvni rivojlantirishga yordam beradi. U yangiliklarni qabul qilish, yangi fikrlarni o'rgatish va ijodiy yondashuv orqali insonlarni rivojlantirishga intiladi. Adabiy meros va tarbiya: Navoiyning ijodiy yondashuvi asarlarida adabiy merosni o'rganish va tarbiyalash o'z ahamiyatini topgan. Uning qissalari, masnaviyatlari va divanlarida adabiy merosni o'rganish, insonlarni tarbiyalash va ma'naviy-ma'rifatli fikrlarni o'rgatish maqsadida yaratilgan. Insoniy qadriyat va ijodiy yondashuv: Navoiyning asarlari insoniy qadriyatni va insonning ijobiy sohalarni rivojlantirishga bo'lgan ishni ifodalaydi. Uning ijodiy yondashuvi insoniy qadriyat, ma'naviyat va tarbiya muammolari bilan bog'liq mavzular ustida

o'z aksini topgan. Tarixiy-ma'rifatli mantiq: Navoiyning ijodiy yondashuvi tarixiy-ma'rifatli mantiq asosida o'zlashtirilgan. Uning asarlari va qissalari tarixiy-ma'rifatli mantiqiy tahlil, fikr-muhokama va ijodiy mantiqiy yondashuvni ifodalaydi. Adabiy ijod va ijodiy yondashuv: Navoiyning asarlari va qissalari adabiy ijod va ijodiy yondashuvni birgalikda o'rganishga yordam beradi.

Foydalanilgan Adabiyotlar.

- 1 Alisher Navoiy. Munojot.
2. Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub.